
Vergaderjaar 2024–2025

---

36 600 IIB

Vaststelling van de begrotingsstaat van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB) voor het jaar 2025

Nr. 2

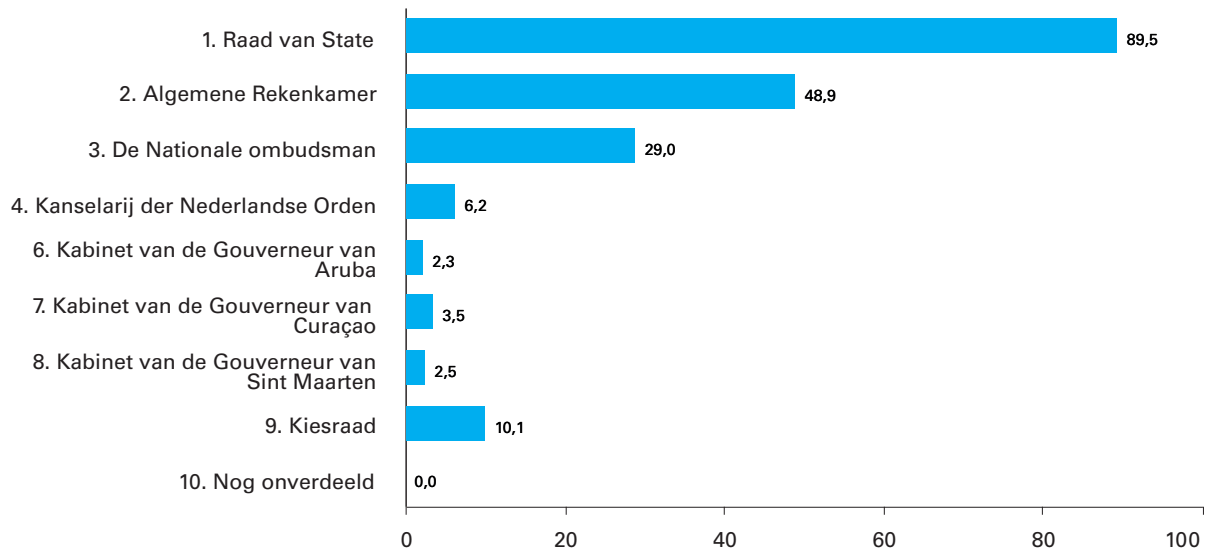
MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

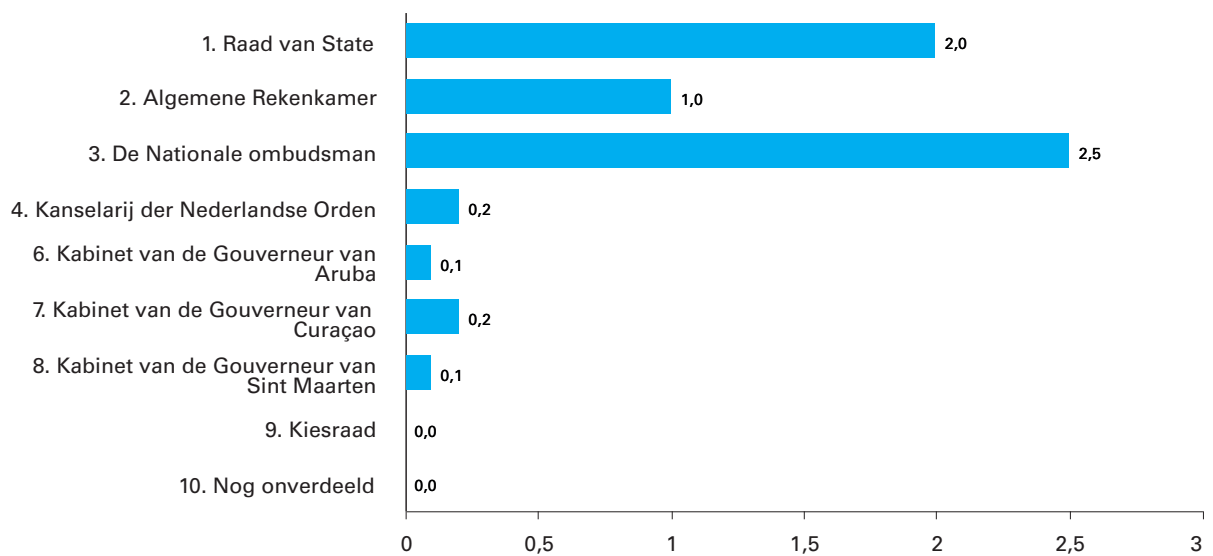
Geraamde uitgaven en ontvangsten	3
A. Artikelsgewijze toelichting bij het begrotingswetsvoorstel	4
B. Artikelsgewijze toelichting bij de begrotingsartikelen	5
1. Leeswijzer	5
2. Beleidsartikelen	7
2.1 Artikel 1. Raad van State	7
2.2 Artikel 2. Algemene Rekenkamer	10
2.3 Artikel 3. De Nationale ombudsman	13
2.4 Artikel 4. Kanselarij der Nederlandse Orden	16
2.5 Artikel 6. Kabinet van de Gouverneur van Aruba	18
2.6 Artikel 7. Kabinet van de Gouverneur van Curaçao	20
2.7 Artikel 8. Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten	22
2.8 Artikel 9. Kiesraad	25
3. Niet-beleidsartikelen	28
3.1 Artikel 10. Nog onverdeeld	28
4. Bijlagen	29
Bijlage 1: ZBO's en RWT's	29
Bijlage 2: Verdiepingsbijlage	30
Bijlage 3: Rijksuitgaven Caribisch Nederland	39

GERAAMDE UITGAVEN EN ONTVANGSTEN

Figuur 1 Geraamde uitgaven verdeeld over beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen (bedragen x € 1 mln.) Totaal € 191.980.000,-

Figuur 2 Geraamde ontvangsten verdeeld over beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen (bedragen x € 1 mln.) Totaal € 6.040.000,-

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETSVOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld.

Het wetsvoorstel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaat voor het aangegeven jaar vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zogenoemde begrotingstoelichting).

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

J.J.M. Uitermark

B. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ DE BEGROTINGSARTIKELEN

1. Leeswijzer

Algemeen

Voor u ligt de begroting 2025 van de overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB).

Groeiparagraaf

Ten opzichte van de begroting 2024 zijn geen wijzigingen voorzien.

Beleidsagenda

Een college dient, conform artikel 2.1 lid 7 van de Comptabiliteitswet 2016, betreffende een niet-departementale begroting, enkel haar taken en bedrijfsvoering weer te geven. Derhalve bevat deze niet-departementale begroting – in vergelijking met departementale begrotingen waarbij wel een weergave van het beleid wordt opgenomen – geen beleidsagenda.

Beleidsartikelen

Deze begroting is opgebouwd uit de volgende beleidsartikelen:

- artikel 1. Raad van State
- artikel 2. Algemene Rekenkamer
- artikel 3. De Nationale ombudsman
- artikel 4. Kanselarij der Nederlandse Orden
- artikel 6. Kabinet van de Gouverneur van Aruba
- artikel 7. Kabinet van de Gouverneur van Curaçao
- artikel 8. Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten
- artikel 9. Kiesraad

Een beleidsartikel is opgebouwd uit de volgende elementen:

- A. Algemene doelstelling
- B. Rol en verantwoordelijkheid
- C. Beleidswijzigingen
- D. Tabel budgettaire gevolgen van beleid
- E. Toelichting op de instrumenten

Budgetflexibiliteit

In de tabellen budgettaire gevolgen van beleid is geen informatie opgenomen over de budgetflexibiliteit, omdat het grotendeels apparaats-uitgaven betreft.

Niet-beleidsartikel

De begroting bevat het volgende niet-beleidsartikel:

- artikel 10. Nog onverdeeld

De begroting IIB valt onder de niet-departementale begrotingen. Vanwege een afwijkend regime kent deze begroting geen centraal apparaatsartikel.

Bijlagen

De begroting IIB bevat 3 bijlagen:

1. De bijlage Zelfstandige Bestuursorganen en Rechtspersonen met een wettelijke taak;
2. De verdiepingsbijlage van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad;
3. Rijksuitgaven Caribisch Nederland.

Het uitgangspunt voor de verdiepingsbijlage is om de beleidsmatige en technische mutaties toe te lichten die groter zijn dan of gelijk zijn aan de ondergrens zoals deze in de Rijksbegrotingsvoorschriften (RBV) is opgenomen, de zogenaamde staffel, te weten:

Tabel 1 Ondergrenzen op basis van de RBV		
Begrotingsartikel	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € mln.)	Technische mutaties (ondergrens in € mln.)
1. Raad van State	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 4 mln. Ontvangsten 2 mln.
2. Algemene Rekenkamer	Verplichting/Uitgaven 1 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 2 mln.
3. De Nationale ombudsman	Verplichting/Uitgaven 1 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 2 mln.
4. Kanselarij der Nederlandse Orden	Verplichting/Uitgaven 1 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 2 mln.
6. Kabinet van de Gouverneur van Aruba	Verplichting/Uitgaven 1 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 1 mln.
7. Kabinet van de Gouverneur van Curaçao	Verplichting/Uitgaven 1 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 2 mln.
8. Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten	Verplichting/Uitgaven 1 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 2 mln.
9. Kiesraad	Verplichting/Uitgaven 1 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 2 mln.
10. Nog onverdeeld	Verplichting/Uitgaven 1 mln. Ontvangsten 1 mln.	Verplichting/Uitgaven 2 mln. Ontvangsten 2 mln.

2. Beleidsartikelen

2.1 Artikel 1. Raad van State

A. Algemene doelstelling

Als adviseur voor wetgever en bestuur en als hoogste algemene bestuursrechter bijdragen aan behoud en versterking van de democratische rechtsstaat en daarbinnen aan de eenheid, legitimiteit en kwaliteit van het openbaar bestuur in brede zin, alsmede aan de rechtsbescherming van de burger.

De [Grondwet](#) en de [Wet op de Raad van State](#) vormen het wettelijk kader, waarbinnen de Raad van State zijn taken verricht. Het [Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden](#) vormt de grondslag voor zijn werkzaamheden als Raad van State van het Koninkrijk.

De Afdeling Advisering is belast met het onafhankelijk toezicht op de naleving van de (Europese) begrotingsregels, als bedoeld in het [Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur](#) (VSCB) en artikel 5 van [Verordening \(EU\) 473/2013](#).

De Afdeling advisering is krachtens de artikelen 5 en 7 van de [Klimaatwet](#) belast met de toetsing van het klimaatbeleid van de regering. Zij adviseert over de jaarlijkse Klimaatnota en het vijfjaarlijks Klimaatplan.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal en van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. De colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer zijn in artikel 4.4 lid 4 van de [Comptabiliteitswet 2016](#) afspraken vastgelegd (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de minister en de colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

C. Beleidswijzigingen

In november 2021 publiceerde de Afdeling bestuursrechtspraak in het rapport 'Lessen uit de kinderopvangtoeslagzaken' de uitkomsten van haar reflectieprogramma. Na de reflectie is besloten om verder onderzoek uit te voeren, intern maar ook met hulp van anderen, met als doel om herhaling te voorkomen. Dat is het programma Betrokken Rechtspraak dat is gestart in 2022 en in de zomer van 2023 is afgerond. Het programma Betrokken Rechtspraak had als doel zorg te dragen voor het uitvoeren van de actiepunten en aanbevelingen die uit het reflectierapport voortkwamen.

Het programma Betrokken Rechtspraak heeft gevolgen voor de werkwijzen binnen de Afdeling bestuursrechtspraak. Op allerlei manieren wordt interne tegenspraak bevorderd. Twijfels over de rechtvaardigheid van rechtspraak worden geuit en besproken. Daarnaast zijn stappen genomen om eerder signalen op te vangen uit de samenleving die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van zaken.

Dit betekent dat de behandeling van zaken door de Afdeling bestuursrecht-spraak bewerklijker wordt.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1. Raad van State (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	83.372	91.136	89.537	83.663	83.317	83.316	83.316
Uitgaven	85.301	91.136	89.537	83.663	83.317	83.316	83.316
1.0 Raad van State	85.301	91.136	89.537	83.663	83.317	83.316	83.316
<i>Institutionele inrichting</i>	<i>85.301</i>	<i>91.136</i>	<i>89.537</i>	<i>83.663</i>	<i>83.317</i>	<i>83.316</i>	<i>83.316</i>
Advisering	7.189	7.982	7.876	7.876	7.876	7.876	7.876
Bestuursrechtspraak	36.140	43.005	42.478	36.164	35.818	35.817	35.817
Raad van State gemeenschappelijke diensten	41.972	40.149	39.183	39.623	39.623	39.623	39.623
Ontvangsten	1.486	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele inrichting

Advisering

De Afdeling advisering van de Raad van State is adviseur van regering en parlement voor wetgeving en bestuur. Zij adviseert over onder meer (initiatief) wetsvoorstellen, algemene maatregelen van bestuur, goedkeuringswetten voor internationale verdragen en de miljoenennota. Verder brengt zij gevraagde voorlichtingen en spontane adviezen uit. Daarnaast heeft zij een taak als onafhankelijke begrotingsautoriteit en schrijft de Klimaatwet voor dat de Afdeling wordt gehoord over het Klimaatplan, de Klimaatnota en de Voortgangsrapportage. Het doel van deze laatste taak is het regeringsbeleid normatief te toetsen en bestuurlijk te wegen in het licht van het realiseren van de klimaatdoelstellingen.

De Afdeling werkt verder aan de ambitie om aan de hand van het vastgestelde beoordelingskader eerder, breder en scherper te adviseren. Daarbij wordt expliciet aandacht geschonken aan de constitutionele beoordeling. Zij zal ook vaker thematisch, los van concrete wetsvoorstellen, adviseren. Ook kan de Afdeling advisering vaker door de regering of door één der Kamers worden gevraagd om voorlichting te verstrekken. Daarnaast zal zij meer aandacht schenken aan communicatie en toegankelijker taalgebruik.

In onderstaande tabel zijn de realisatie, de verwachte instroom en de planning van afhandeling van adviesaanvragen door de Afdeling advisering weergegeven.

Tabel 3 Instroom en afhandeling adviesaanvragen (in aantallen)							
	Realisatie	Prognose					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Instroom	342	400	400	400	400	400	400
Uitstroom	349	400	400	400	400	400	400

Bestuursrechtspraak

Taak van de Afdeling bestuursrechtspraak is het op de meest doelmatige en kwalitatief goede wijze afdoen van binnengekomen zaken. Tijdigheid, kenbaarheid en voorspelbaarheid en bruikbare rechtsvorming en rechts-eenheid zijn daarbij belangrijke aspecten evenals individuele rechtsbe-scherming van partijen die bij geschillen betrokken zijn. De Afdeling bestuursrechtspraak bestaat uit drie kamers: de Algemene kamer, de Vreemdelingenkamer en de Omgevingskamer.

In onderstaande tabel zijn de in het begrotingsjaar 2023 gereali-seerde uitstroom van zaken en de instroomverwachting voor de jaren 2024 – 2029 weergegeven.

Tabel 4 Uitstroom en instroom van zaken Afdeling bestuursrechtspraak (in aantallen)							
	Realisatie	Prognose					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Omgevingskamer	2.262	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800	2.800
Algemene kamer	1.599	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100
Vreemdelingenkamer	5.450	5.755	6.441	6.156	6.055	6.055	6.055
Totaal bestuursrechtspraak	9.311	10.655	11.341	11.056	10.955	10.955	10.955

Raad van State gemeenschappelijke diensten

De Raad en zijn Afdelingen advisering en bestuursrechtspraak worden ondersteund door een gemeenschappelijke ambtelijke organisatie. Dit wordt in de begroting inzichtelijk gemaakt met een separaat uitgavenartikel.

De gemeenschappelijke diensten omvatten functies die werken ten behoeve van de inhoudelijke en logistieke ondersteuning van de Raad als geheel en beide Afdelingen en zijn ondergebracht in verschillende directies. Ook verzorgen zij ieder jaar het Jaarverslag van de Raad van State en andere inhoudelijke publicaties.

Ontvangsten

De ontvangsten van de Raad van State bestaan in hoofdzaak uit griffie-rechten.

2.2 Artikel 2. Algemene Rekenkamer

A. Algemene doelstelling

De Algemene Rekenkamer is belast met het onderzoek van de ontvangsten en uitgaven van het Rijk. Zij heeft als doel het rechtmatig, doelmatig, doeltreffend en integer functioneren van het Rijk en de daarmee verbonden organen te toetsen en te helpen verbeteren. Daarbij toetst zij ook de nakoming van verplichtingen die Nederland in internationaal verband is aangegaan.

De wettelijke taak van de Algemene Rekenkamer als Hoog College van Staat is vastgelegd in [artikel 76 en artikel 105.3 van de Grondwet](#) en in de [Comptabiliteitswet 2016](#).

Hierin ligt de basis van de wettelijke opdracht om jaarlijks de rechtmatigheid te onderzoeken van het financieel beheer van het Rijk en een goedkeurende verklaring te geven bij de Rijksrekening. Daarnaast bevat het wettelijk kader de opdracht om de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het gevoerde beleid te onderzoeken. De taken van de Algemene Rekenkamer vereisen dat zij een grondwettelijk geborgde, onafhankelijke positie heeft ten opzichte van de regering en het parlement. Behalve een degelijke wettelijke basis, vraagt dat om een bestendige financiële basis, die de ruimte om in onafhankelijkheid keuzes te kunnen maken ondersteunt.

De Algemene Rekenkamer dient geen ander belang dan het goed en integer functioneren en presteren van het openbaar bestuur. De Algemene Rekenkamer laat op onpartijdige wijze zien hoe de rijksoverheid, inclusief de daaraan verbonden organen, in de praktijk functioneert en presteert. Zij laat bovendien zien welke verbeteringen mogelijk zijn, ongeacht de samenstelling van het parlement en het kabinet. Daarmee wil zij ook een bijdrage leveren aan het vertrouwen van burgers dat de overheid zorgvuldig, zuinig en zinnig omgaat met publiek geld.

De Algemene Rekenkamer voorziet de regering, de Staten-Generaal en degenen die verantwoordelijk zijn voor de aan het Rijk verbonden organen van bruikbare en relevante informatie. Aan de hand daarvan kunnen deze bepalen of het beleid van een minister rechtmatig, doelmatig en doeltreffend is uitgevoerd. Deze informatie bestaat uit onderzoeksbevindingen, oordelen en aanbevelingen over organisatie, beheer en beleid. Zij is in principe voor het publiek toegankelijk. De Algemene Rekenkamer bepaalt zelf welke informatie zij openbaar maakt en welke rapporten zij publiceert. Op de website van de Algemene Rekenkamer staat de actuele onderzoeksagenda.

Daarnaast rekent zij het tot haar verantwoordelijkheden om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking in binnen- en buitenland. [Hoofdstuk 7 van de Comptabiliteitswet 2016](#) verschaft een wettelijke basis voor het uitvoeren van internationale werkzaamheden die aansluiten bij de wettelijke taken van de Algemene Rekenkamer.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal en van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. De Colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer zijn in artikel 4.4 lid 4 van de [Comptabiliteitswet 2016](#) afspraken vastgelegd (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de minister en de Colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

C. Beleidswijzigingen

In haar tot en met 2025 lopende strategie 'Vertrouwen in verantwoording' kiest de Algemene Rekenkamer er nadrukkelijk voor publiek geld scherp te blijven volgen en meer dan voorheen bij haar onderzoeken het perspectief van burgers en bedrijven te betrekken. Daarbij ligt de focus op terreinen waar de functie van de Rekenkamer de meeste toegevoegde waarde heeft. De Algemene Rekenkamer geeft ook vaker een oordeel over de doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid. Bovendien krijgen IT en databeheer een steeds prominentere plek in de onderzoeksprogrammering van de Rekenkamer. Daarbij maakt de Rekenkamer steeds meer gebruik van nieuwe methoden en technieken van onderzoek.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 2. Algemene Rekenkamer (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	41.139	47.055	48.868	46.048	55.706	46.282	44.595
Uitgaven	41.875	47.055	48.868	46.048	55.706	46.282	44.595
2.0 Algemene Rekenkamer	41.875	47.055	48.868	46.048	55.706	46.282	44.595
<i>Institutionele inrichting</i>	<i>41.875</i>	<i>47.055</i>	<i>48.868</i>	<i>46.048</i>	<i>55.706</i>	<i>46.282</i>	<i>44.595</i>
Recht- en doelmatigheidsbevordering	41.875	47.055	48.868	46.048	55.706	46.282	44.595
Ontvangsten	1.709	1.017	1.017	1.017	1.017	1.017	1.017

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele inrichting

Recht- en doelmatigheidsbevordering

De Algemene Rekenkamer heeft voor 2025 de volgende ambitie:

De Algemene Rekenkamer staat midden in de samenleving en draagt met haar onafhankelijke controle van inkomsten en uitgaven substantieel bij aan een beter presterende en functionerende overheid. De Algemene Rekenkamer kan weliswaar de overheid niet dwingen te leren, maar zij wil zeker bijdragen aan een overheid en een maatschappij waarin leren centraal

staat. Door haar onafhankelijkheid en externe controle op de publieke euro kan zij vertrouwen bieden in het staatsbestel. Daarmee is ze een van de pijlers van de democratische rechtsorde.

Deze ambitie wordt in 2025 als volgt geoperationaliseerd:

1. Meer inzicht in publiek geld door versterking van de financial audit in lijn met de brief van de Eerste en Tweede Kamer aan de minister van Financiën d.d. 30 mei 2022 en de nog te maken afspraken in het vervolgtraject. Daarnaast investeren we in data-analyse: nieuwe technologische mogelijkheden en data-analyse zullen verder worden toegepast.
2. Meer inzicht in resultaten van publiek geld door uitbreiding op doeltreffendheid/doelmatigheid audits en door brede welvaart in audits te integreren. Zoals in de strategie is vastgelegd wordt het doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek, als bedoeld in artikel 7.16 van de CW 2016, geïntensiveerd.
3. Grotere bijdrage aan een lerende overheid die beter functioneert en presteert. Dit doen we door maatschappelijk relevante onderzoeksprogrammering, door te focussen op impact en doorwerking en door onze externe oriëntatie te versterken. Dat laatste, daar waar het passend is.
4. Meer wendbaarheid om flexibeler in te spelen op de opgaven en transities waar ons land voor staat. Hiertoe versterken wij de personele organisatie. Op basis van het strategische personeelsbeleid (SPP) wordt de onderzoekcapaciteit en de organisatie verder kwalitatief versterkt, onder meer met personele expertise op de diverse terreinen (bijvoorbeeld Data-expertise).

Daarnaast wordt in 2025 extra nadruk gelegd op de verdere verbetering van de interne bedrijfsvoering, waaronder de ICT-voorziening en informatiebeveiliging.

Ontvangsten

De ontvangsten van de Algemene Rekenkamer bestaan voornamelijk uit vergoedingen voor de ondersteuning van nationale rekenkamers in het buitenland in het kader van institutionele versterkingsprojecten en uit vergoedingen voor detacheringen.

2.3 Artikel 3. De Nationale ombudsman

A. Algemene doelstelling

De Nationale ombudsman is er voor burgers als zij er niet uit komen met de overheid. Als het misgaat tussen de burger en de overheid, kan de ombudsman tussenbeide komen, bemiddelen of een onderzoek instellen. Ook kan de ombudsman op eigen initiatief structurele problemen aandacht geven.

In het werk van de Nationale ombudsman staat de vraag centraal of burgers behoorlijk behandeld worden door de overheid. Handelt de overheid eerlijk, communiceert zij begripvol met burgers en is er voldoende oog voor de menselijke maat?

Eenzijds helpt de Nationale ombudsman burgers als het misgaat tussen hen en de overheid door:

- burgers de weg te wijzen naar het juiste loket;
- burgers te ondersteunen met adviezen en tools;
- op een effectieve manier onderzoek te doen.

Anderzijds wil de Nationale ombudsman overheden uitdagen anders te kijken naar diensten, processen en innovaties. Daarom kijkt de Nationale ombudsman naar wat de overheid doet. Denkt de Nationale ombudsman na over manieren waarop het anders en beter kan. Om overheden vervolgens aan te spreken en ze te vragen om zaken te verbeteren en zich meer te verplaatsen in de burger.

De Kinderombudsman en de Veteranenombudsman hebben tot doel te bevorderen dat de rechten van respectievelijk jeugdigen en veteranen worden nageleefd door bestuursorganen en door privaatrechtelijke organisaties. De Nationale ombudsman, de Kinderombudsman en de Veteranenombudsman worden door dezelfde organisatie ondersteund.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal en van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. De Colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer zijn in [artikel 4.4 lid 4 van de Comptabiliteitswet 2016](#) afspraken vastgelegd (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de minister en de colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

C. Beleidswijzigingen

De organisatie van de Nationale ombudsman is een multidisciplinaire organisatie: één organisatie voor drie ombudsfuncties. Door nauwe samenwerking kan nog meer impact worden gemaakt voor burgers, kinderen en veteranen. Daarbij gaat ook veel aandacht uit naar het borgen van de signaalfunctie waardoor signalen uit de samenleving vroegtijdig worden herkend en kunnen worden omgezet in passende acties. De ombudsman wil lokaal aanwezig en toegankelijk zijn en blijft inzetten op het beter bereiken van doelgroepen die de Nationale ombudsman niet makkelijk weten te vinden.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3. De Nationale ombudsman (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	25.291	30.358	28.985	28.459	28.725	28.724	28.725
Uitgaven	25.954	30.358	28.985	28.459	28.725	28.724	28.725
3.0 De Nationale ombudsman	25.954	30.358	28.985	28.459	28.725	28.724	28.725
<i>Institutionele inrichting</i>	21.872	27.835	26.462	25.936	26.202	26.201	26.202
Taakuitoefening Nationale Ombudsman	21.872	27.835	26.462	25.936	26.202	26.201	26.202
<i>Materiële uitgaven</i>	4.082	2.523	2.523	2.523	2.523	2.523	2.523
Taakuitoefening medeoverheden	4.082	2.523	2.523	2.523	2.523	2.523	2.523
Ontvangsten	3.790	2.796	2.539	2.539	2.539	2.539	2.539

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele inrichting

Taakuitoefening Nationale ombudsman

De Nationale ombudsman zet zich in voor en draagt bij aan een overheid die de belangen van burgers respecteert, niet alleen door klachten te behandelen maar ook door proactief bij te dragen aan een betere dienstverlening van de overheid. De Nationale ombudsman behandelt op verzoek klachten over het optreden van de overheid. De organisatie doet dit onder andere door het plegen van interventies, het schrijven van rapporten, het doen van aanbevelingen en het bemiddelen in conflictsituaties. Naast het behandelen van klachten speelt de Nationale ombudsman een cruciale rol in het signaleren van structurele problemen en het bevorderen van een overheid die dichtbij en toegankelijk is voor iedereen.

De Kinderombudsman bevordert dat de rechten van jeugdigen worden nageleefd door overheidsinstanties en door privaatrechtelijke organisaties, door middel van het voorlichten en geven van informatie over de rechten van jeugdigen, het gevraagd en ongevraagd advies geven aan de regering en de Tweede Kamer over wetgeving en beleid dat rechten van jeugdigen raakt, het doen van onderzoek naar eerbiedigen van de rechten van jeugdigen naar aanleiding van klachten of uit eigen beweging. Ook houdt de Kinderombudsman toezicht op de wijze waarop klachten van jeugdigen of hun wettelijke vertegenwoordigers door de daartoe bevoegde instanties worden behandeld.

De Veteranenombudsman bevordert dat de rechten van veteranen worden nageleefd door overheidsinstanties en door privaatrechtelijke organisaties. Naast de behandeling van klachten van veteranen, voert de Veteranenombudsman ook onderzoeken uit eigen beweging uit bij structurele aandachtspunten. Daarnaast heeft de Veteranenombudsman ook de taak om regering en Tweede Kamer te informeren over zijn bevindingen. De Veteranenombudsman adviseert gevraagd én ongevraagd de regering en Tweede Kamer over de uitvoering van de Veteranenwet en over beleid dat een behoorlijke behandeling van veteranen raakt.

Het is van belang dat de mensen die de ombudsman nodig hebben deze weten te vinden. Daarom wordt inzicht verkregen in de naamsbekendheid en reputatie van de drie ombudsfuncties.

De ombudsmannen en de medewerkers wachten niet tot mensen aankloppen met een klacht, maar gaan actief in gesprek met burgers, kinderen, veteranen, overheden en andere instanties. Dat doen ze tijdens de provincietour, maar ook tijdens de vele werkbezoeken aan (overheids-) instanties, en door met bestuurders te spreken. Een belangrijke manier van proactief werken is het uitvoeren van onderzoek uit eigen beweging. De aanleiding hiervoor kan zijn dat de ombudsman over een bepaald onderwerp veel klachten ontvangt. Of er kan maatschappelijke onrust zijn over een onderwerp. Vaak is het een combinatie van beide. De conclusies en aanbevelingen op basis van een dergelijk onderzoek gaan niet over een enkel geval, maar richten zich op uitvoering in algemene zin. Om focus aan te brengen in de onderzoeken die uit eigen beweging worden gedaan, wordt jaarlijks een ombudsagenda opgesteld. Deze agenda bestaat uit thema's die nauw aansluiten bij de actuele signalen en klachten van burgers over overheden en vormt zo een strategisch kompas voor het werk van de ombudsman

Materiële uitgaven

Taakuitoefening medeoverheden

Naast de provincies, de waterschappen en bijna alle gemeenschappelijke regelingen is 83,3 % van de 342 (stand per 1 januari 2024) gemeenten aangesloten bij de Nationale ombudsman voor hun klachtbehandeling. Mede door deze hoge dekkingsgraad fungeert de Nationale ombudsman als kenniscentrum voor klachtbehandeling door medeoverheden.

Ontvangsten

De ontvangsten hebben voornamelijk betrekking op de activiteiten van de Nationale ombudsman in opdracht van provincies, waterschappen en gemeenten en voor de uitvoering van internationale projecten.

2.4 Artikel 4. Kanselarij der Nederlandse Orden

A. Algemene doelstelling

De Kanselarij der Nederlandse Orden (KNO) is bij Koninklijk Besluit (KB) van 3 juni 1844 ingesteld. De Kanselarij der Nederlandse Orden is de organisatie die:

- het Kapittel der Militaire Willems-Orde en het Kapittel voor de Civiele Orden faciliteert en ambtelijk ondersteunt in hun advisering over de voorstellen tot decoratieverlening;
- zorg draagt voor het beheer van de versierselen van de onderscheidingen en voor de correcte verzending ervan aan de betrokken gemeenten;
- zorgt dat door het Koninkrijk der Nederlanden koninklijk onderscheiden personen in registers worden opgenomen.

Kapittel der Militaire Willems-Orde

Het Kapittel der Militaire Willems-Orde doet onderzoek naar en adviseert de minister van Defensie over de voordrachten voor benoeming of bevordering in of ontslag uit de Orde. Daarnaast houdt het registers aan voor elk der vier klassen van ridders alsmede de aantekening van verlening van het ordeteken aan onderdelen van de krijgsmacht.

Kapittel voor de Civiele Orden

Het Kapittel voor de Civiele Orden beoordeelt de voordrachten voor een Koninklijke onderscheiding in de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Orde van Oranje-Nassau. Tevens beoordeelt het voordrachten voor de Erepennig Menslievend Hulpbetoon. Uit de beoordeling volgt een advies aan de minister die het aangaat. Daarnaast geeft het Kapittel voorlichting over de werking van het decoratiestelsel.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal en van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. De Colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer zijn in artikel 4.4 lid 4 van de [Comptabiliteitswet 2016](#) afspraken vastgelegd (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de minister en de Colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

C. Beleidswijzigingen

Er zijn geen beleidswijzigingen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 7 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4. Kanselarij der Nederlandse Orden (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	5.287	6.547	6.193	6.196	6.196	6.196	6.209
Uitgaven	5.703	6.547	6.193	6.196	6.196	6.196	6.209
4.0 Kanselarij der Nederlandse Orden	5.703	6.547	6.193	6.196	6.196	6.196	6.209
<i>Institutionele inrichting</i>	3.562	4.444	4.320	4.323	4.323	4.323	4.323
Apparaat	3.562	4.444	4.320	4.323	4.323	4.323	4.323
<i>Materiële uitgaven</i>	2.141	2.103	1.873	1.873	1.873	1.873	1.886
Decoraties	2.141	2.098	1.868	1.868	1.868	1.868	1.881
Riddertoelagen	0	5	5	5	5	5	5
Ontvangsten	346	199	199	199	199	199	199

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele inrichting

Apparaat

De afdeling Decoratie & Advies (D&A) van de Kanselarij der Nederlandse Orden is belast met de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden ontleend aan de taken van het Kapittel voor de Civiele Orden. Alle voorstellen voor decoratie met betrekking tot de Civiele Orden worden voorzien van een inhoudelijk pré-advies.

De afdeling Bedrijfsvoering (BV) is belast met de aanschaf, het beheer en de verstrekking van de versierselen en met de reguliere pfofach-taken van de Kanselarij der Nederlandse Orden inclusief de facilitaire ondersteuning van het kapittel voor de Civiele Orden en het Kapittel der Militaire Willems-Orde.

Materiële uitgaven

Decoraties

Dit budget betreft de middelen voor de aanschaf, beheer en de verstrekking van de versierselen, de oorkondes behorende bij de Orde van Oranje-Nassau, de Orde van de Nederlandse Leeuw en de Militaire Willems-Orde. Daarnaast worden Erepenningen Menslievend Hulpbetoon, Erepenningen voor Verdiensten jegens Openbare Verzamelingen, De Ruytermedailles, medailles en oorkondes van de Nationale Politie, Vrijwilligersmedailles en medailles ten behoeve van Buitenlandse staatsbezoeken door de Kanselarij der Nederlandse Orden aangeschaft, beheerd en uitgegeven.

Ontvangsten

De ontvangsten van de Kanselarij bestaan voornamelijk uit borgsommen gestort door gedecoreerden of nabestaanden van gedecoreerden. Als na overlijden van een gedecoreerde de nabestaanden besluiten het versiersel niet terug te sturen, maar in bruikleen te houden staat daar een borgsomvergoeding tegenover.

2.5 Artikel 6. Kabinet van de Gouverneur van Aruba

A. Algemene doelstelling

Het Kabinet van de Gouverneur van Aruba heeft tot taak het ondersteunen van de Gouverneur van Aruba in zijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van de Koning als hoofd van de regering van Aruba en in zijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van de regering van het Koninkrijk. Gezien deze ondersteunende rol zijn de taken van het Kabinet een afgeleide van de taken en bevoegdheden van de Gouverneur, die voornamelijk zijn geregeld in het [Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden](#), de [Staatsregeling van Aruba](#) en het [Reglement voor de Gouverneur van Aruba](#). Het kabinet heeft ook tot taak het behandelen van consulaire aangelegenheden aangezien de gouverneur tevens bevoegdheden heeft in het kader van de verkrijging van het Nederlanderschap en de verstrekking van paspoorten en visa aan personen die woonachtig zijn in Aruba.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal en van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. De colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer zijn in [artikel 4.4 lid 4 van de Comptabiliteitswet 2016](#) afspraken vastgelegd (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de minister en de colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

Voor het handelen van de gouverneur als landsorgaan leggen de Ministers van Aruba verantwoording af aan de Staten van Aruba. De gouverneur is als Koninkrijksorgaan verantwoordelijk aan de regering van het Koninkrijk.

De gouverneur onderhoudt contacten met de minister-president en overige Ministers van Aruba, de Staten, maatschappelijke organisaties en met ministers en andere bestuurders van de andere landen van het Koninkrijk. De gouverneur onderhoudt ook contacten met ambassadeurs van het Koninkrijk en van andere staten in de regio. De relaties met de Gouverneurs van Sint Maarten en Curaçao zijn geïnstitutionaliseerd en worden onderhouden.

Het kabinet onderhoudt contacten met andere organen van de overheid, zowel binnen als buiten het Koninkrijk. Bij de uitvoering van rijksregelgeving werkt het kabinet samen met verschillende ministeries, agentschappen en diensten van Nederland.

C. Beleidswijzigingen

Voor 2025 zijn geen beleidswijzigingen voorzien.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 6. Kabinet van de Gouverneur van Aruba (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	2.582	2.816	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307
Uitgaven	2.582	2.816	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307
6.0 Kabinet van de Gouverneur van Aruba	2.582	2.816	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307
<i>Institutionele inrichting</i>	<i>2.582</i>	<i>2.816</i>	<i>2.307</i>	<i>2.307</i>	<i>2.307</i>	<i>2.307</i>	<i>2.307</i>
Kabinet Gouverneur Aruba	2.582	2.816	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307
Ontvangsten	128	60	60	60	60	60	60

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele inrichting

Kabinet Gouverneur Aruba

Ondersteunen van de Gouverneur

Het kabinet informeert de Gouverneur inzake politieke, bestuurlijke en maatschappelijke ontwikkelingen, doch vormt geen beleid. Het draagt tevens zorg voor de doorgeleiding aan de Gouverneur gerichte correspondentie en handelt deze af. Voorts bereidt het kabinet de binnen- en buitenlandse bezoeken van de Gouverneur voor en begeleidt deze hierin.

Landsbesluiten en landsverordeningen

De Gouverneur stelt alle landsregelgeving en landsbesluiten vast. Het kabinet staat de Gouverneur bij in de uitoefening van deze taak met het oog op de kwaliteit van de besluitvorming.

Uitvoeringstaken

Het kabinet zorgt namens de Gouverneur voor afkondigingen van rijkswetten en algemene maatregelen van bestuur. Ingevolge rijkswetten en verdragen is vastgesteld dat de Gouverneur is belast met de afgifte van paspoorten, nooddocumenten en visa en met de registratie, beoordeling en indien nodig van doorgeleiding van naturalisatieverzoeken. Het kabinet draagt hier namens de Gouverneur de zorg voor. Ook beoordeelt het kabinet aanvragen voor toestemming aan vreemde (militaire) schepen en vliegtuigen, die Aruba willen aandoen of de Arubaanse wateren respectievelijk het Arubaanse luchtruim wensen te doorcrossen.

Paspoortafgifte aan ingezetenen van Aruba

De Gouverneur heeft de afgifte van paspoorten aan ingezetenen van Aruba gemandateerd aan de Directie Bevolking (Censo) van Aruba, echter het kabinet heeft (namens de Gouverneur) de eindverantwoordelijkheid voor de afgifte van reisdocumenten.

Ontvangsten

De ontvangsten van het kabinet bestaan uit leges in verband met de afgifte van paspoorten, nooddocumenten en visa en uit ingediende verzoeken om optie en naturalisatie.

2.6 Artikel 7. Kabinet van de Gouverneur van Curaçao

A. Algemene doelstelling

De missie van het Kabinet van de Gouverneur van Curaçao is het optimaal ondersteunen van de gouverneur in de uitoefening van zijn taken in zijn beide hoedanigheden: als het hoofd van de regering van het land Curaçao en als orgaan van het Koninkrijk. De taken van het kabinet zijn afgeleid van de wettelijke taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de Gouverneur. De belangrijkste taken en bevoegdheden van de Gouverneur van Curaçao zijn opgenomen in het [Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden](#), de [Staatsregeling van Curaçao](#), verschillende (organieke) Curaçaose landsverordeningen, Koninkrijkswetgeving en het [Reglement van de Gouverneur van Curaçao](#).

Aan het feit dat de gouverneur het bevoegde orgaan is in de uitvoeringsregelingen van de [Rijkswet op het Nederlandschap](#) en van de [Paspootwet](#) ontleent het Kabinet van de Gouverneur dienstverlenende, uitvoerende consulaire werkzaamheden. De taken en inrichting van het kabinet zijn vastgelegd in een instellings- en beheersbesluit, evenals in een organisatie- en formatieplan.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal en van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. De colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer zijn in [artikel 4.4 lid 4 van de Comptabiliteitswet 2016](#) afspraken vastgelegd (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de Minister en de colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

C. Beleidswijzigingen

Voor 2025 zijn geen beleidswijzigingen voorzien.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 9 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 7. Kabinet van de Gouverneur van Curaçao (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	2.924	3.566	3.489	3.489	3.489	3.489	3.489
Uitgaven	2.924	3.566	3.489	3.489	3.489	3.489	3.489
7.0 Kabinet van de Gouverneur van Curaçao	2.924	3.566	3.489	3.489	3.489	3.489	3.489
<i>Institutionele inrichting</i>	<i>2.924</i>	<i>3.566</i>	<i>3.489</i>	<i>3.489</i>	<i>3.489</i>	<i>3.489</i>	<i>3.489</i>
Kabinet Gouverneur Curaçao	2.924	3.566	3.489	3.489	3.489	3.489	3.489
Ontvangsten	246	200	200	200	200	200	200

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele Inrichting

Kabinet Gouverneur Curaçao

Het Kabinet analyseert maatschappelijke, politieke, juridische, bestuurlijke, economische, sociale en financiële ontwikkelingen en adviseert de Gouverneur hierover. Het Kabinet is geen beleidsvormend orgaan. De informatieverwerving en analyses zijn uitsluitend bedoeld ter advisering aan de Gouverneur. De ambtelijke ondersteuning van de Gouverneur is erop gericht dat de gouverneur zijn taken als Lands- en Koninkrijksorgaan op adequate wijze kan vervullen. Gegeven de brede bestuurlijke rol die de Gouverneur vervult, zowel als landsorgaan als in relatie tot het Koninkrijk als Koninkrijksorgaan, onderhoudt het kabinet contact met – onder andere – de Staten van Curaçao, met ministeries en andere instituties binnen het Koninkrijk, Curaçao en Nederland. Verder zijn de relaties met de collega Gouverneurs van Aruba en Sint-Maarten geïnstitutionaliseerd. Eind 2025 vindt er een Gouverneurswissel plaats op Curaçao.

Bekrachtiging Landsverordeningen en Landsbesluiten

De Gouverneur is belast met het toezicht op de naleving van rijkswetten, algemene maatregelen van rijksbestuur en verdragen. In verband hiermee bereidt het Kabinet de toetsing voor van de aan de Gouverneur voorgelegde Curaçaose (concept-) regelgeving aan het hoger wettelijk kader, Koninkrijksbelangen en algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Uitvoeringstaken

Uit enkele verdragen en rijkswetten vloeit voort, dat de Gouverneur de uitvoering van onderdelen daarvan verzorgt. Hierbij gaat het met name om de Rijkswet op het Nederlandschap, de Paspoortwet en de vigerende visumregelgeving. In verband hiermee werkt het kabinet samen met verschillende ministeries. Dit zijn in het bijzonder de Immigratie- en Naturalisatiedienst van het Ministerie van Justitie en Veiligheid en de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Directie Consulaire Zaken en Visumbeleid van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Het Kabinet bereidt de afkondiging van rijkswetten en algemene maatregelen van rijksbestuur voor, behandelt de aanvragen voor overvliegvergunningen en havenbezoeken alsook verzoekschriften en voorstellen voor Koninklijke onderscheidingen. Ook behandelt het kabinet aanvragen voor naturalisatie en optie, paspoorten en visa. Op de aan de landsdienst Burgerzaken ('Kranshi') gemandateerde bevoegdheid voor de uitgifte van paspoorten wordt door het kabinet actief toezicht gehouden.

Bedrijfsvoering

Toezicht op doelmatigheid en rechtmatigheid van de ontvangsten en uitgaven vormen een belangrijk onderdeel van het bedrijfsvoeringsproces. Daarnaast wordt het personeelsbeleid nageleefd, de huisvesting (inclusief het Gouverneurspaleis) beheerd en de organisatie en formatie op een dusdanige wijze ingevuld dat het kabinet zijn inhoudelijke taken naar behoren kan uitoefenen.

Ontvangsten

De ontvangsten van het kabinet bestaan uit leges in verband met de afgifte van paspoorten, nooddocumenten en visa en uit optie- en naturalisatiegelden.

2.7 Artikel 8. Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten

A. Algemene doelstelling

De missie van het Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten is het ondersteunen van de gouverneur in zijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van de Koning als hoofd van de regering van het land Sint Maarten en als vertegenwoordiger van de regering van het Koninkrijk.

De taken en bevoegdheden van de Gouverneur van Sint Maarten zijn opgenomen in het [Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden](#), de Staatsregeling van Sint Maarten, verschillende (organieke) Sint Maartense landsverordeningen, Koninkrijkswetgeving en het [Reglement voor de Gouverneur van Sint Maarten](#).

Aan het feit dat de gouverneur bevoegd orgaan is tot uitvoering van de [Rijkswet op het Nederlandschap](#) en van de Rijkswet [Paspoortwet](#) ontleent het Kabinet van de Gouverneur veel dienstverlenende, uitvoerende werkzaamheden. De taken en inrichting van het kabinet zijn vastgelegd in een instellings- en beheersbesluit, evenals in een organisatie- en formatieplan.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Staten-Generaal en van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. De colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer zijn in [artikel 4.4 lid 4 van de Comptabiliteitswet 2016](#) afspraken vastgelegd (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de minister en de colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

De bestuurlijke rol van de gouverneur zowel binnen Sint Maarten als landsorgaan, als in relatie tot het Koninkrijk als Koninkrijksorgaan brengt met zich mee dat door het kabinet ten behoeve van de Gouverneur op het gehele werkveld van deze overheden contacten worden onderhouden met de Staten van Sint Maarten, met ministers, andere bestuurders en instituties in het Koninkrijk, Sint Maarten en Nederland. De relaties met de Gouverneurs van Aruba en van Curaçao zijn geïnstitutionaliseerd en worden onderhouden.

Met name bij de uitvoering van (rijks-)wetgeving werkt het kabinet samen met verschillende ministeries, agentschappen en diensten. Dit zijn in het bijzonder de Immigratie- en Naturalisatiedienst, de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens en het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Binnen het land Sint Maarten heeft het kabinet intensief contact met de Staten, de Raad van Ministers, de Hoge Colleges van Staat en met overige landsdiensten. De Gouverneur van Sint Maarten heeft de procedure van de aanvraag en uitgifte van nationale paspoorten aan ingezetenen van Sint Maarten deels gemandateerd aan de landsdienst voor Burgerzaken (Census Office).

C. Beleidswijzigingen

Er zijn voor 2025 geen beleidswijzigingen voorzien.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 10 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 8. Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten (bedragen x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	2.879	2.907	2.536	2.536	2.536	2.536	2.536
Uitgaven	2.879	2.907	2.536	2.536	2.536	2.536	2.536
8.0 Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten	2.879	2.907	2.536	2.536	2.536	2.536	2.536
<i>Institutionele inrichting</i>	<i>2.879</i>	<i>2.907</i>	<i>2.536</i>	<i>2.536</i>	<i>2.536</i>	<i>2.536</i>	<i>2.536</i>
Kabinet Gouverneur Sint Maarten	2.879	2.907	2.536	2.536	2.536	2.536	2.536
Ontvangsten	231	75	75	75	75	75	75

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele inrichting

Kabinet Gouverneur Sint Maarten

Ondersteunen van de Gouverneur

Het kabinet verzamelt informatie aangaande politieke, bestuurlijke en maatschappelijke ontwikkelingen en informeert de Gouverneur daarover. Het Kabinet is geen beleidsvormend orgaan. Het Kabinet voert de correspondentie namens de Gouverneur en begeleidt deze bij binnenlandse en buitenlandse bezoeken. Voorts behandelt en geleidt het Kabinet de aan de Gouverneur verrichte verzoekschriften door.

Bekrachten landsverordeningen en Landsbesluiten

De Gouverneur stelt alle landsregelgeving en landsbesluiten vast. Het Kabinet staat de Gouverneur bij in de uitoefening van deze taak met het oog op de kwaliteit van de besluitvorming.

Uitvoeringstaken

Het Kabinet draagt zorg voor afkondiging van rijkswetten en algemene maatregelen van rijksbestuur. In diverse verdragen en rijkswetten is bepaald dat de Gouverneur belast is met de uitvoering daarvan. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de Paspoortwet, het Verdrag van Schengen en de Rijkswet op het Nederlanderschap. Zo geeft het Kabinet paspoorten, laissez-passers en visa uit, beoordeelt en besluit op optieverklaringen, registreert en geleidt naturalisatieverzoeken door en organiseert de naturalisatieceremonies. Ook behandelt het Kabinet aanvragen voor militaire bijstand van de landsregering en aanvragen voor toestemming van vreemde militaire schepen en militaire luchtvaartuigen die de Sint Maartense wateren respectievelijk het luchtruim willen bezoeken dan wel willen doorkruisen.

Paspoortuitgifte aan ingezetenen Sint Maarten

De Voortgangscommissie Sint Maarten heeft zich in haar rapporten opeenvolgend positief uitgelaten over de bereikte resultaten bij de Burgeradministratie. Dit heeft ertoe geleid dat de Gouverneur de uitgifte van paspoorten aan ingezetenen van Sint Maarten met ingang van 10 oktober 2011 heeft gemandateerd aan het Hoofd van de Burgeradministratie. Tegelijkertijd blijft het op 10-10-'10 gesloten convenant, en het daarin opgenomen toezichtin-

strument, onverkort van kracht. Op basis daarvan vindt, aan de hand van maandrapportages, maandelijks overleg plaats tussen het hoofd Burgeradministratie en de directeur van het Kabinet van de Gouverneur.

Ontvangsten

Het Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten heeft ontvangsten uit consulaire producten, naturalisaties en opties, nationale paspoorten, nooddocumenten en visa.

2.8 Artikel 9. Kiesraad

A. Algemene doelstelling

Voor onze democratie is het van groot belang dat het verkiezingsproces betrouwbaar, transparant en controleerbaar is ingericht en in stand wordt gehouden.

De Kiesraad is de onafhankelijke autoriteit in Nederland op het gebied van verkiezingen. De missie van de Kiesraad is dat iedereen de uitslag van de verkiezingen kan vertrouwen.

De Kiesraad adviseert de regering en het parlement over (de organisatie en uitvoering van) verkiezingen en het kiesrecht. Dit doet de Kiesraad gevraagd en ongevraagd. De Kiesraad evalueert iedere verkiezing en adviseert de minister over mogelijke verbeteringen. De Kiesraad fungeert als centraal stembureau voor de verkiezingen van de Tweede Kamer, de Eerste Kamer en de Nederlandse leden van het Europees Parlement. Dit omvat onder andere taken ten aanzien van de registratie van aanduidingen en logo's van politieke groeperingen, de kandidaatstelling en de vaststelling van de verkiezingsuitslag.

In het verkiezingsproces wordt digitalisering ingezet als hulpmiddel. De Kiesraad is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en het beheer van de ondersteunende software die gebruikt wordt bij de kandidaatstelling en de vaststelling van de uitslagen van verkiezingen. Als informatie- en expertisecentrum over verkiezingen beheert de Kiesraad een verkiezingsdatabank die de uitslagen van de verkiezingen bevat teruggaand tot 1848. De Kiesraad is benaderbaar voor iedereen die uitleg wil over het verkiezingsproces en ondersteunt gemeenten bij hun taken.

De Kiesraad werkt samen met de andere partijen in de verkiezingsketen, zoals het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, de Nederlandse Vereniging Voor Burgerzaken, de gemeenten en leveranciers.

Het uitgangspunt van het werk van de Kiesraad zijn negen waarborgen van het verkiezingsproces: transparantie, controleerbaarheid, integriteit, kiesgerechtigheid, stemvrijheid, stemgeheim, uniciteit, toegankelijkheid en onafhankelijkheid.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Overige Hoge Colleges van Staat, de Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad. De colleges voeren zelf het beheer over hun begroting of hun begrotingsdeel. Over de inhoud van dit beheer zijn in [artikel 4.4 lid 4 van de Comptabiliteitswet 2016](#) afspraken vastgelegd (de zogenoemde beheerafspraken) tussen de minister en de colleges, waarin recht gedaan wordt aan hun staatsrechtelijke positie.

C. Beleidswijzigingen

Nieuwe taken en bevoegdheden als verkiezingsautoriteit

Met een aantal wetsvoorstellen wordt de onafhankelijke en kwaliteitsbevorderende rol van de Kiesraad versterkt. De Kiesraad krijgt met de inwerkingtreding van de Wet programmatuur verkiezingsuitslagen per 2025 nieuwe taken en bevoegdheden rond beheer en onderhoud van de programmatuur voor de vaststelling van verkiezingsuitslagen en de zetelverdeling (Wetsvoorstel programmatuur verkiezingsuitslagen, *Kamerstukken II 2022/23*, 36150). De regering heeft het Wetsvoorstel kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces bij de Tweede Kamer ingediend (Wetsvoorstel kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces). De kwaliteitsbevorderende rol die de Kiesraad krijgt ziet op het instrueren en ondersteunen van de organisatie van verkiezingen, en het beoordelen van het verloop er van. De nieuwe kwaliteitsbevorderende rol van de Kiesraad is gebaseerd op de volgende drie pijlers:

- Ondersteunen van de organisatie van verkiezingen (middels ondersteuning, instructies, kwaliteitsstandaarden en het vaststellen van modellen) voorafgaand aan een verkiezing;
- Waarnemen en indien nodig bijsturen (om de kwaliteit te bevorderen) tijdens een verkiezing;
- Beoordelen van het verloop van de verkiezing (via een rapportage en advies aan het vertegenwoordigend orgaan) na een verkiezing.

In 2025 bereidt de Kiesraad zich inhoudelijk en organisatorisch verder voor op deze nieuwe taken en bevoegdheden en voert deze uit.

Evaluatie Nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen

De in 2023 in werking getreden nieuwe wetgeving rond het vaststellen van verkiezingsuitslagen versterkt de transparantie en controleerbaarheid van de stemopneming en vaststelling van de verkiezingsuitslag. De Kiesraad stelt voor elke verkiezing een controleprotocol vast voor de betrouwbaarheid van de stemopneming en de daarbij gebruikte programmatuur. De te volgen procedure heeft impact op de werkzaamheden van de verkiezingsketen, zowel voor die van gemeentelijke als centrale stembureaus. In 2025 draagt de Kiesraad bij aan de door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties toegezegde evaluatie.

Beheer programmatuur verkiezingsuitslagen

De Kiesraad is vanaf 2025 wettelijk verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de programmatuur die in de hele verkiezingsketen wordt gebruikt bij het berekenen en vaststellen van verkiezingsuitslagen en de zetelverdeling. Met de Wet programmatuur verkiezingsuitslagen zijn duidelijke verantwoordelijkheden en bevoegdheden gedefinieerd voor het beheer en het gebruik van de programmatuur. Het gebruik van de programmatuur die de Kiesraad ter beschikking stelt wordt verplicht. De Kiesraad kan als beheerder voorschriften opstellen voor de aansluiting en het gebruik, en zorgen voor de naleving van die voorschriften. Dit wordt uitgewerkt in een samenwerkingsprotocol (voor samenwerking tussen gemeenten en de Kiesraad) dat de Kiesraad na overleg vaststelt.

In 2024 en 2025 wordt er nieuwe programmatuur ontwikkeld, de ter beschikking gestelde middelen worden hiervoor gebruikt, tegelijkertijd zal de huidige programmatuur (OSV2020) ondersteund moeten blijven tot de nieuwe programmatuur definitief beschikbaar is.

Verkiezingsagenda, kandidaatstellingsprocedure

In het kader van de Verkiezingsagenda 2030, een gezamenlijk initiatief van BZK, VNG, NVVB en Kiesraad, wordt gewerkt aan maatregelen voor onderhoud en vernieuwing in het verkiezingsproces (Evaluatieadvies Tweede Kamerverkiezing 2023 | Advies | Kiesraad.nl - bijlage bij Kamerstukken II 2020/21, [35165, nr. 40](#)). De Kiesraad adviseert hierover en maakt voorstellen die de kandidaatstellingsprocedure vernieuwen en digitaal ondersteunen (Hoofdlijnenakkoord kandidaatstellingsprocedure, *Kamerstukken II 2024/25, 2024D15452*). De Kiesraad draagt tevens zorg voor een goede vindbaarheid van verkiezingsuitslagen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 11 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 9. Kiesraad (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	5.318	8.321	9.102	6.948	1.926	2.889	1.926
Uitgaven	8.679	10.249	10.065	6.948	4.698	5.661	4.698
9.0 Kiesraad	8.679	10.249	10.065	6.948	4.698	5.661	4.698
<i>Institutionele inrichting</i>	<i>8.679</i>	<i>10.249</i>	<i>10.065</i>	<i>6.948</i>	<i>4.698</i>	<i>5.661</i>	<i>4.698</i>
Kiesraad	8.679	10.249	10.065	6.948	4.698	5.661	4.698
Ontvangsten	76	0	0	0	0	0	0

E. Toelichting op de financiële instrumenten

Uitgaven

Institutionele inrichting

Kiesraad

De Kiesraad is belast met uitgaven die betrekking hebben op vaste en verplichte zaken zoals de personele kosten, externe inhuur, materieel en loonkosten voor het bureau van de Kiesraad.

De Kiesraad is belast met uitgaven in directe relatie tot de verkiezingen van de Tweede Kamer, de Eerste Kamer, het Europees Parlement en het kennis- en informatiepunt, de ontwikkel- en beheerkosten van programmatuur voor de kandidaatstelling en vaststelling van de uitslag, communicatiemiddelen, en de uitvoering van de nieuwe taken en bevoegdheden.

3. Niet-beleidsartikelen

3.1 Artikel 10. Nog onverdeeld

A. Budgettaire gevolgen

Tabel 12 Budgettaire gevolgen artikel 10. Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Art. Verplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven	0	0	0	0	0	0	0
10.0 Nog onverdeeld	0	0	0	0	0	0	0
<i>Nog te verdelen</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

4. Bijlagen

Bijlage 1: ZBO's en RWT's

Tabel 13 Overzicht Rechtspersonen met een Wettelijke Taak en Zelfstandige Bestuursorganen (vallend onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)					
Naam organisatie	RWT/ZBO	Begrotingsartikel	Begrotingsramingen (bedragen x € 1.000)	Uitgevoerde evaluatie ZBO onder Kaderwet	Volgende evaluatie ZBO
Kiesraad	ZBO	artikel 9	6.028	2019	2025

Bijlage 2: Verdiepingsbijlage

Beleidsartikel 1. Raad van State

Uitgaven

Tabel 14 Uitgaven beleidsartikel 1. Raad van State (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	85.283	84.483	78.951	78.623	78.623	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	5.728	4.878	4.536	4.518	4.517	83.140
Nieuwe mutaties	125	176	176	176	176	176
Stand ontwerpbegroting 2025	91.136	89.537	83.663	83.317	83.316	83.316

Ontvangsten

Tabel 15 Ontvangsten beleidsartikel 1. Raad van State (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	1.950
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950	1.950

Beleidsartikel 2. Algemene Rekenkamer

Uitgaven

Tabel 16 Uitgaven beleidsartikel 2. Algemene Rekenkamer (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	44.341	46.412	43.737	52.900	43.958	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	2.787	2.505	2.360	2.855	2.373	44.644
Nieuwe mutaties	– 73	– 49	– 49	– 49	– 49	– 49
Stand ontwerpbegroting 2025	47.055	48.868	46.048	55.706	46.282	44.595

Ontvangsten

Tabel 17 Ontvangsten beleidsartikel 2. Algemene Rekenkamer (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	1.017	1.017	1.017	1.017	1.017	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	1.017
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	1.017	1.017	1.017	1.017	1.017	1.017

Beleidsartikel 3. De Nationale ombudsman

Uitgaven

Tabel 18 Uitgaven beleidsartikel 3. De Nationale ombudsman (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	28.694	27.618	27.113	27.367	27.367	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	1.633	1.318	1.297	1.309	1.308	28.676
Nieuwe mutaties	31	49	49	49	49	49
Stand ontwerpbegroting 2025	30.358	28.985	28.459	28.725	28.724	28.725

Ontvangsten

Tabel 19 Ontvangsten beleidsartikel 3. De Nationale ombudsman (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	2.796	2.539	2.539	2.539	2.539	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	2.539
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	2.796	2.539	2.539	2.539	2.539	2.539

Beleidsartikel 4. Kanselarij der Nederlandse Orden

Uitgaven

Tabel 20 Uitgaven beleidsartikel 4. Kanselarij der Nederlandse Orden (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	6.211	5.483	5.486	5.486	5.486	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	336	710	710	710	710	6.209
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	6.547	6.193	6.196	6.196	6.196	6.209

Ontvangsten

Tabel 21 Ontvangsten beleidsartikel 4. Kanselarij der Nederlandse Orden (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	199	199	199	199	199	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	199
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	199	199	199	199	199	199

Beleidsartikel 6. Kabinet van de Gouverneur van Aruba

Uitgaven

Tabel 22 Uitgaven beleidsartikel 6. Kabinet van de Gouverneur van Aruba (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	2.223	2.192	2.192	2.192	2.192	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	593	115	115	115	115	2.307
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	2.816	2.307	2.307	2.307	2.307	2.307

Ontvangsten

Tabel 23 Ontvangsten beleidsartikel 6. Kabinet van de Gouverneur van Aruba (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	60	60	60	60	60	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	60
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	60	60	60	60	60	60

Beleidsartikel 7. Kabinet van de Gouverneur van Curaçao

Uitgaven

Tabel 24 Uitgaven beleidsartikel 7. Kabinet van de Gouverneur van Curaçao (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	3.374	3.329	3.329	3.329	3.329	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	192	160	160	160	160	3.489
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	3.566	3.489	3.489	3.489	3.489	3.489

Ontvangsten

Tabel 25 Ontvangsten beleidsartikel 7. Kabinet van de Gouverneur van Curaçao (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	200	200	200	200	200	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	200
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	200	200	200	200	200	200

Beleidsartikel 8. Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten

Uitgaven

Tabel 26 Uitgaven beleidsartikel 8. Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	2.453	2.420	2.420	2.420	2.420	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	454	116	116	116	116	2.536
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	2.907	2.536	2.536	2.536	2.536	2.536

Ontvangsten

Tabel 27 Ontvangsten beleidsartikel 8. Kabinet van de Gouverneur van Sint Maarten						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	75	75	75	75	75	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	75
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	75	75	75	75	75	75

Beleidsartikel 9. Kiesraad

Uitgaven

Tabel 28 Uitgaven beleidsartikel 9. Kiesraad (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	10.164	5.783	4.508	4.508	4.508	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	535	245	190	190	190	4.698
Nieuwe mutaties	– 450	4.037	2.250	0	– 1.287	– 2.250
Waarvan:						
1. Transitie Kiesraad	2.000					
2. Kasschuif DHV	– 2.632	3.919	2.250	0	– 1.287	– 2.250
Stand ontwerpbegroting 2025	10.249	10.065	6.948	4.698	3.411	2.448

Toelichting

Transitie Kiesraad

Dit betreft een overboeking van de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In overleg met de Kiesraad zijn afspraken gemaakt over de benodigde middelen voor de transitie van de Kiesraad naar de verkiezingsautoriteit. De afspraak is dat er eerst incidenteel € 2,0 mln. voor 2024 aan de begroting van de Kiesraad wordt toegevoegd en op het moment dat het tweede wetsvoorstel, kwaliteitsbevordering uitvoering verkiezingsproces, in werking treedt dit structureel wordt toegevoegd.

Kasschuif Digitaal Hulpmiddel Verkiezingen (DHV)

Door het wegvallen van het contract met de marktparij is er gezocht naar alternatieve manieren om de gewenste functionaliteit van DHV te (laten)realiseren. Een gedeelte van deze functionaliteit zal in eigen beheer worden ontwikkeld en een deel door een andere marktpartij, na het doorlopen van een aanbestedingsprocedure. Door de omzetting van ontbinding van het oude contract naar een modulaire ontwikkeling van de programmatuur, schuift ook het tijdstip waarop het bijbehorende budget wordt uitgegeven op ten opzichte van de eerder voorziene tijdlijnen in het oude contract. Om het budget toereikend te houden is deze kasschuif, over meerdere jaren, noodzakelijk.

Ontvangsten

Tabel 29 Ontvangsten beleidsartikel 9. Kiesraad (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	0	0	0	0	0	–
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	–
Stand ontwerpbegroting 2025	0	0	0	0	0	0

Niet-beleidsartikel 10. Nog onverdeeld

Uitgaven

Tabel 30 Uitgaven artikel 10. Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie Nota van wijziging 2024	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2024	–	–	–	–	–	–
Mutaties incidentele begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie 1e suppletoire begroting 2024	0	0	0	0	0	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2025	0	0	0	0	0	0

Bijlage 3: Rijksuitgaven Caribisch Nederland

Naar aanleiding van de motie Hachchi c.s. (Kamerstukken II 2011/12, [33000 IV, nr. 28](#)) wordt jaarlijks een overzicht van alle rijksuitgaven aan Caribisch Nederland (met uitzondering van de vrije uitkering ofwel het BES-fonds) toegevoegd aan de begroting van Koninkrijksrelaties (IV).

Naar aanleiding van de voorlichting van de Afdeling advisering van de Raad van State (RvS) en het Interdepartementale Beleidsonderzoek Koninkrijksrelaties (IBO) volgt het kabinet de aanbeveling op om het overzicht Rijksuitgaven aan Caribisch Nederland uit te breiden (Kamerstukken II 2019/20, [35300 IV, nr. 11](#)). Doel hiervan is om de rol van het Ministerie van BZK te verstevigen en een meer integrale afweging van de Rijksuitgaven aan Caribisch Nederland te bevorderen.

In de begroting Koninkrijksrelaties (IV) is het totale overzicht van de Rijksuitgaven Caribisch Nederland te vinden. Hieronder is de uitsplitsing van de Rijksuitgaven aan Caribisch Nederland voor de begroting overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB) weergegeven. In het overzicht en de bijbehorende toelichtingen wordt aangegeven of het uitgaven zijn ten behoeve van eilandelijke taken of rijkstaken, of er sprake is van incidentele of structurele bekostiging en wordt een toelichting gegeven op de wijze van financiering welke gekoppeld is aan de beoogde beleidsdoelen.

Tabel 31 Overzicht rijksuitgaven Caribisch Nederland in begrotingshoofdstuk overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB) (bedragen x € 1.000)

Artikel/ instrument	Taak ¹	Bijdrage realisatie ²	ontwerpbegroting 2025						
			2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Totaal uitgaven			447	400	400	400	400	400	400
Artikel 3 Nationale ombudsman			447	400	400	400	400	400	400
Institutionele inrichting	R	S	447	400	400	400	400	400	400

1 R =Rijk, E = eilandelijk

2 S =Structureel, I = Incidenteel

Toelichting

Artikel 3 Nationale Ombudsman

Institutionele inrichting

De Nationale ombudsman is sinds 2010 bevoegd klachten te behandelen over overheidsinstanties van het Rijk in Caribisch Nederland en sinds 2012 ook over de openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Voor de openbare lichamen is de Nationale ombudsman eerstelijns klachtbehandelaar. Dat betekent dat burgers een klacht over de openbare lichamen ook direct aan de Nationale ombudsman kunnen voorleggen. Het betreft daarmee een structurele rijkstaak.

Mei 2018 is een plan van aanpak met een missie en visie vastgesteld. Daarin is teruggekeken op het werk van de Nationale ombudsman in Caribisch Nederland sinds 10 oktober 2010 en vooruit gekeken naar de periode 2018-2026. In het plan van aanpak zijn twee doelstellingen neergelegd. De eerste is dat de Nationale ombudsman zichtbaar moet zijn voor de burgers in Caribisch Nederland en hen op weg moet kunnen helpen. De tweede

doelstelling is dat de Nationale ombudsman wil bijdragen aan goed bestuur op de eilanden door de beginselen van het klachtrecht onder de aandacht te brengen bij de overheid.

De Nationale ombudsman heeft voor het uitvoeren van haar werkzaamheden, die rijkstaken betreffen, op Caribisch Nederland vanaf 2018 een structureel budget beschikbaar van € 0,4 mln.